

VERSLAG

Vergadering:	Commissie Borging Energieakkoord, nr. 11
Datum en tijd:	17 februari 2016, 10.30 uur
Plaats:	SER-gebouw te Den Haag
Aanwezig:	Nijpels (voorzitter), Bokhoven, Boonstra, Van den Bosch, Bos, Brandligt, Burgman, Droste, Van der Gaag, Gerrits, Groenveld, Grünfeld, Hameleers, Koelemeijer, Lazeroms, Ouwehand, Putman, Ravesloot, Roest, Ruijgrok, Van Ruiten, Van Tongeren, Van de Veer, De Veth, Weber, Wijnhoven, Zeestraten
Secretariaat:	De Haan, Weterings, Westenberg, Van der Wijst, Rensen (notulist)

1. Opening en mededelingen

- Verslag 15 december 2015

De *voorzitter* opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Er is bericht van verhindering ontvangen van de heren Hulman, De Bruijn (RAI Vereniging) Van Holstein (VCP) en mevrouw Wijdoogen (NS).

De volgende leden worden vandaag vervangen door een collega:
Colette Alma wordt vervangen door Reinier Gerrits (VNCI).
Pieter Boot wordt vervangen door Robert Koelemeijer (PBL).
Arthur van Dijk wordt vervangen door Jelle Boonstra (TLN).
Siward Zomer wordt vervangen door Sebastiaan Hameleers (ODE Decetraal).
Frits de Groot wordt vervangen door Ton Ravesloot (VNONCW-MKB).
Hennie Roorda wordt vervangen door Rafaël Lazeroms (Unie van Waterschappen).

In december is de voortgangsrapportage uitgebracht. Uit de Nationale Energie Verkenning (NEV) is gebleken dat drie van de vijf doelstellingen binnen bereik zijn. Dat zijn de doelstellingen van anderhalf procent energiebesparing, zestien procent duurzame energie in 2023 alsmede 15.000 banen. De doelstellingen van veertien procent duurzame energie in 2020 en 100 PJ energiebesparing zijn niet binnen bereik. Het huidige bereik van die twee doelstellingen is respectievelijk 12,4 procent en 55 tot 60 procent. In de afgelopen maanden zijn partijen in gesprek gegaan om een pakket te ontwikkelen dat ertoe moet leiden dat ook die twee doelstellingen gehaald gaan worden. Op 17 december hebben de vier dragende partijen van het Energieakkoord in overleg met vier bewindslieden overeenstemming bereikt over dat intensiveringpakket. Dat pakket moet ervoor gaan zorgen dat alle vijf doelstellingen binnen bereik zijn. Om daarvoor te zorgen zullen er in de eerste maanden van dit jaar extra maatregelen worden geselecteerd. Die maatregelen kunnen worden ingezet indien het intensiveringpakket niet voldoende oplevert.

De planbureaus zullen voor 1 april het intensiveringpakket doorrekenen. Indien het bereik niet wordt gehaald, dan wordt er één of meerdere maatregelen genomen om het gat te dichten. *Vóór* 1 mei moet dit zijn afgerond.

Intussen wordt ook gewerkt aan de NEV 2016. Tot 1 mei kunnen betrokkenen materiaal aanleveren dat door de planbureaus zal worden doorgerekend. Dat betekent dat de Borgingscommissie tot 1 mei iedereen

aanspoort om ervoor te zorgen dat alles op tafel komt voor de planbureaus om die doorrekening te kunnen maken.

Op 1 oktober verschijnt de derde NEV. Voor het aanleveren van het benodigde materiaal voor de NEV 2016 geldt eveneens de datum van 1 mei.

Het jaar 2016 wordt een belangrijk jaar voor het hele energiebeleid in Nederland. Het jaar is te verdelen in drie periodes. De eerste periode loopt tot 1 mei. Dat is de periode waarin het intensiveringpakket goed op de rails moet komen. Tegelijkertijd moet het materiaal voor de planbureaus beschikbaar komen.

De tweede periode loopt van 1 mei tot 1 oktober. In die periode zal de staf van de Borgingscommissie ervoor zorgen dat alle acties worden uitgevoerd.

De derde periode loopt van oktober tot en met december. Dat is de drukste periode omdat dan een aantal zaken samen komen. Begin oktober verschijnt de NEV 2016 en tegelijkertijd verschijnt ook de evaluatie van het Energieakkoord. De bedoeling is dat de Borgingscommissie in de voortgangsrapportage een reactie geeft op zowel de NEV alsmede op de evaluatie van het Energieakkoord. Dat betekent dat de laatste drie maanden van het jaar nodig zijn om gezamenlijk te kijken naar de NEV en wat er uit de evaluatie naar voren komt.

Als derde element speelt de beleidsagenda van het kabinet een rol. Die beleidsagenda wordt door het kabinet uitgebracht naar aanleiding van het Energierapport. In het Energieakkoord staat de afspraak dat het kabinet het voortouw neemt voor de evaluatie van het Energieakkoord. In het overleg tussen de vier dragende partijen is daar over gesproken. Er ligt een goede opzet van de betrokken departementen voor de evaluatie van het Energieakkoord. De opzet wordt een soort dubbelslag. Er komt een kwantitatieve analyse die wordt opgenomen in de NEV. Daarnaast komt er een kwalitatief stuk op systeemniveau. Daarin komt een groot aantal vragen aan de orde, zoals de opzet van het Energieakkoord, de verhoudingen alsmede de governance. Er wordt een onafhankelijk bureau ingehuurd om die kwalitatieve analyse te maken en die verschijnt tegelijkertijd met de NEV. De bedoeling is dat de Borgingscommissie op beide stukken reageert. De kwalitatieve analyse gaat ook over het Energieakkoord na de einddatum 2023. De vraag is of er na 2023 een vervolg moet komen. Het secretariaat stelt dat het Energieakkoord moet worden verstevigd, verlengd, verbeterd en versneld. Dat wordt in het laatste kwartaal gezamenlijk bepaald. Het hangt uiteraard samen met de beleidsagenda van het kabinet. Daarom is het zaak dat de debatten gescheiden blijven, terwijl er wel een samenhang is.

Het is alles bij elkaar een tamelijk ingewikkeld samenspel van standpunten en stukken. Het gaat echter om een van de belangrijkste beleidsterreinen voor een nieuw kabinet waar in maart 2017 verkiezingen voor zullen zijn.

Partijen worden geacht aan de evenementen deel te nemen teneinde gezamenlijk te reageren.

Spreker wijst er nogmaals op dat het kabinet het voortouw neemt voor de evaluatie, maar er wel aan hecht om dat in nauwe samenspraak te doen met de partners van het Energieakkoord. Dat betekent dat het hier in de Borgingscommissie nog terug komt.

Het kabinet neemt het initiatief voor de evaluatie. De heer *Van Tongeren* meldt dat een aantal partijen met de Rijksoverheid druk bezig is om allerlei uitwerkingsprogramma's te doen. Het gaat dan bijvoorbeeld om een mobiliteitsprogramma en activiteiten met ministeries, zoals de Greendeals. Spreker vraagt hoe zich dat verhoudt tot dit verhaal.

Dat is volgens de *voorzitter* simpel; de evaluatie van het Energieakkoord is een evaluatie op systeemniveau. Het gaat dus niet over individuele afspraken die in het Energieakkoord zitten. Die afspraken zijn terug te vinden in de kwantitatieve analyse en dat komt in de NEV 2016. Dat is het cijferdeel van het Energieakkoord.

Verslag 15 december 2015 (BEA/0023)

Het verslag wordt onder dankzegging ongewijzigd vastgesteld.

2. Uitvoeringsagenda 2016

De heer *Weterings* licht het volgende toe.

De uitvoeringsagenda is in grote mate gevoed door de coördinatoren van de twaalf domeinen, de leden van het High Level Overleg en de contacten van de staf met de trekkers van clusters. Daar is de concept-uitvoeringsagenda op gebaseerd. Het concept is rond gestuurd en daar is op gereageerd. De tekstuele aanpassingen worden door het secretariaat verwerkt.

Over twee inhoudelijke punten wordt nog gesproken. Een daarvan gaat over de verplichting tot energiebesparing in de gebouwde omgeving en een versnelling om die besparing te realiseren. Op pagina vier staat een actie geformuleerd en de daarbij behorende partijen. Het gesprek dat gevoerd is heeft niet tot aanpassing van de tekst geleid. Dat gesprek was meer nodig ter verheldering waar het over gaat. Dat is een cluster van acties, onderzoek naar de mogelijkheden van een energiebespaarverplichting bij energiebedrijven, onderzoek naar de mogelijkheid om die verplichting bij netbeheerders te leggen alsmede de mogelijkheid om via een energielabelsubsidie hetzelfde resultaat te bewerkstelligen. Bij deze drie onderzoeken gaat het uiteindelijk ook om een afweging welke route of combinatie van routes het best werkt in termen van het realiseren van energiebesparing. Dat is organisatorisch niet makkelijk.

De samenhang tussen de verschillende onderdelen is besproken en de staf zal er ook goed op letten dat het in samenhang, op korte termijn, uitgevoerd wordt.

Het andere inhoudelijke punt gaat over werkgelegenheid. In het Energieakkoord is gesproken over de kwantiteit en de kwaliteit van banen. De kwantiteit van banen is inmiddels onderdeel van de NEV. Daarin staat de ontwikkeling van banen zoals het zich voltrekt, maar ook de prognose daarvan tot 2020. Dat gaat zoveel mogelijk gespecificeerd worden naar sectoren zodat goed te benoemen is waar zich de volume ontwikkeling van additionele banen voltrekt.

Daarnaast is het punt van de kwaliteit van banen, wat feitelijk gaat over het soort werk. De vraag is of het gaat om werkelijke banen of om schijnconstructies. Een andere vraag is over welke arbeidsverhoudingen het gaat. Dat is een onderwerp waar het Energieakkoord ook aandacht aan besteed en waar tot nu toe weinig concrete acties aan gekoppeld zijn. In deze uitvoeringsagenda staan daar wel een aantal acties bij. Een van die acties (pagina 16) staat nog geformuleerd als een start. Die formulering wordt nog aangepast. De verwachting is dat die actie in het derde kwartaal van dit jaar resultaat oplevert.

Reacties op de Uitvoeringsagenda 2016

Mevrouw *Bos* is akkoord.

Het valt de heer *Gerrits* op dat de cascadering van biomassa en hernieuwbare grondstoffen uit het Energieakkoord nog steeds geen goede plek in de uitvoeringsagenda 2016 heeft gekregen. Er is in de afgelopen periode wel veel gebeurd. Vanuit de sector chemie en andere sectoren is samen met het ministerie van Economische Zaken (EZ) gekeken naar de visie op biomassa 2030. Dat biedt goede aanknopingspunten om richting de NEV 2016 de materialen en het raakvlak tussen materialen en energie veel zichtbaarder te maken. Spreker pleit ervoor om in de NEV 2016 het materiaaldeel in relatie tot klimaat zichtbaar te maken. Evenals de acties zoals deze naar aanleiding van de visie biomassa 2030 in de komende periode geformuleerd gaan worden voor de komende vijf jaar. Op die manier kunnen die acties ook hier in het proces gevolgd gaan worden.

De *voorzitter* zegt toe dit mee te nemen naar de stuurgroep die zich bezig houdt met de NEV.

De Borginscommissie heeft er geen bezwaar tegen dat de voorzitter redactionele wijzigingen doorvoert. Het stuk zal begin volgende week naar de minister van EZ worden gestuurd. De procedure is hetzelfde als de procedure van de voortgangsrapportage.

3. Presentatie Energierapport / Energiedialoog

De *voorzitter* memoreert de presentatie in 2014 door mevrouw Van den Oever van het Internationaal Energie Agentschap (IEA). Mevrouw Van den Oever heeft Nederland twee dingen voorgehouden: doorgaan met de uitvoering van het Energieakkoord en nadenken over de lange termijn. Het kabinet heeft dat ter harte genomen hetgeen heeft geleid tot het Energierapport. De presentatie van het Energierapport en de daarop volgende Energiedialoog wordt verzorgd door Aart Dekkers en Peter Schmeitz van het ministerie van EZ. De sheets van de presentatie worden geplaatst op de website van de SER.

Over de bijdrage vanuit de Borgingscommissie meldt de *voorzitter* dat het voornemen is om een of meerdere activiteiten te organiseren teneinde een bijdrage te leveren aan de energiedialoog. Onderwerpen die zeker aan de orde moeten komen zijn het debat over sturen op CO₂ reductie, energie besparing en duurzame energie.

Daar zijn veel opvattingen over. Energie besparing en duurzame energie worden gezien als instrumenten om de CO₂ reductie te realiseren.

De Borgingscommissie wil een bijeenkomst organiseren met mensen die tegenovergestelde opvattingen hebben. Wellicht zijn er ook andere vraagstukken die de Borgingscommissie kan oppakken. Dat is voor de periode na 1 mei aangezien er dan meer ruimte is.

Vragen en/of opmerkingen naar aanleiding van de presentatie

De heer *Wijnhoven* is tevreden over de framing die de minister koos bij de presentatie van het energierapport. Het gaat richting duurzaamheid en van fossiele brandstof wil men af. Het einde van het fossiele tijdperk werd zelfs aangekondigd. Dat wordt uiteraard van harte toegejuicht. Spreker vindt het energierapport inhoudelijk wel wat dun en er zijn weinig keuzes gemaakt. Dat zal wellicht nog besproken worden bij de energiedialoog, maar daar heeft spreker wel vragen over.

De ministeries van I&M en EZ hebben onderzoek gedaan naar maatregelen voor de besparing van CO₂. Spreker vraagt of voor de dialoog de IBO-rapporten openbaar gemaakt kunnen worden.

De *voorzitter* kan zich de vraag wel voorstellen, maar het is vooral in de Tweede Kamer aan orde. Daar is door een der partijen ook gevraagd of die IBO rapporten openbaar gemaakt kunnen worden.

Volgens de heer *Dekkers* bevat het energierapport wel degelijk een aantal keuzes. De minister had tijdens het AO vorige week tien punten die naar sprekers mening wel keuzes zijn. Het klopt dat er geen maatregelen voor vandaag bij zitten. Daar was dit rapport ook niet voor bedoeld. Dit rapport is bedoeld om de periode na 2023 voor te bereiden.

Gelijktijdig is er een aantal zeer actuele dossiers die voor een heel groot deel betrekking hebben op de korte termijn.

Over het IBO-rapport meldt spreker dat daar een kabinetsreactie op wordt gemaakt. Begin april verschijnt het rapport en kan het een goede plaats krijgen in de dialoog.

Mevrouw *Bos* meldt dat bij de FNV ook belangstelling bestaat voor het energierapport.

Spreker heeft twee opmerkingen. Het rapport gaat uit van een aantal veronderstellingen en voor een aantal daarvan bestaat de behoefte om goed na te denken. Daarnaast lijkt het spreker goed om eens na te gaan wat er niet in het rapport staat en wat er wel in zou moeten. Het gaat dan bijvoorbeeld om het ontbreken van aandacht voor werkgelegenheid.

De FNV zal wel deelnemen aan de dialoog, maar hoe dat geschiedt is nog onduidelijk. Spreker hoopt dat er ook ruimte is voor andere vragen dan de vragen die het ministerie stelt. Spreker heeft namelijk ergens gelezen dat de vragen die gesteld mogen worden of de dingen die in het debat komen, al een beetje zijn voorgeprogrammeerd.

De heer *Dekkers* licht toe dat het energierapport zoveel mogelijk digitaal is verspreid. Aan belangstellenden kan een hard copy worden toegestuurd.

De energiedialoog is wat spreker betreft een open dialoog. Het aanscherpen van het energierapport is onderdeel van de energiedialoog. Bezien wordt welke concrete stappen

nodig zijn en wie welke rol daarin heeft. Indien werkgelegenheid aan de orde is, dan past dat bij de vragen die worden gesteld.

De heer *Bokhoven* is ook ingenomen met de contouren van het energierapport. Spreker heeft wel een andere mening over een aantal zaken, zeker als het gaat over het kiezen van de CO₂ reductie als uitgangspunt.

Er wordt aangegeven dat het moet leiden tot een nieuwe beleidsagenda voor energie.

Spreker vraagt of het ook zou moeten leiden tot een nieuw industriebeleid.

Het bedrijfsleven heeft een belangrijke rol. Het is nodig om concreet aan te geven op welke manier de ontwikkeling vanuit de industrie voor het bedrijfsleven vorm krijgt. Nieuwe kansen moeten niet alleen nieuwe exportmogelijkheden inhouden, maar ook ruimte bieden voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijfstakken. Misschien is het niet voldoende om vanuit de energiepolitiek te sturen, het zou ook vanuit de industriepolitiek gestuurd moeten worden.

De heer *Dekkers* vindt dat een nuttige inbreng die al in het verlengde van het Energierapport ligt. Concrete suggesties zijn welkom.

De *voorzitter* wijst op een dialoogbijeenkomst die op 13 oktober is geweest over het Energierapport. Daar is ook de noodzaak van een industriële aanpak aan de orde geweest. Het verslag daarvan is geplaatst op de website van de SER.

Spreker wijst ook nog op de verkiezingen die in maart 2017 komen en de kabinetsformatie die daarop volgt. De grote vraag wordt hoe alles bij de kabinetsformatie zijn beslag krijgt. Dat wordt ingewikkeld. Daarom is het van belang dat de energiedialoog zo helder mogelijk eindigt. Dat wat eind van het jaar ter tafel ligt moet rijp zijn voor besluitvorming. Het nieuwe kabinet zou een keuze moeten kunnen maken uit de pakketten die dan voorliggen.

Verder zijn er nog opmerkingen gemaakt over het betrekken van de samenleving en de burgers bij de dialoog. Daarbij is opgemerkt dat de burger kan bijdragen door eigen geld gericht naar projecten te sturen waarmee het Energieakkoord wordt bereikt. Dat kan door bijvoorbeeld geld weg te zetten bij 'groene' banken. Door onzekerheden is dit inmiddels teruggelopen, maar het is nog wel van belang om het op de agenda te houden.

Ook wordt het element van investeringszekerheid genoemd. Dit is belangrijk voor de toekomstige agenda. Het gaat om systeemzekerheid, niet om rendementszekerheid. Er moet consistentie zijn in de te hanteren systematiek.

Ten slotte wordt opgemerkt dat het van belang is om te borgen wat met elkaar is afgesproken.

De heren *Dekkers* en *Schmeitz* nemen alle aangedragen punten mee.

De sheet met vragen wordt rondgestuurd aan de leden van de Borgingscommissie. Aan de leden wordt gevraagd om daar over na te denken en eventuele antwoorden te sturen naar de heren *Dekkers* en *Schmeitz*.

De *voorzitter* dankt de heren voor de presentatie.

4. Pitches

Pitch 1 Stichting Zero Emissie Busvervoer

De pitch wordt verzorgd door Pieter Tanja namens de Stichting Zero Emissie Busvervoer. De sheets van de pitch worden geplaatst op de website van de SER.

Er wordt een demonstratie gegeven van de webapplicatie van het rekenmodel *Total Cost of Ownership* (TCO). Dit rekenmodel maakt TCO inzichtelijk voor verschillende stakeholders in de totale vervoersketen.

Pitch 2 TKI Wind op Zee

De pitch wordt verzorgd door Ernst van Zuijlen.

De sheets van de pitch worden geplaatst op de website van de SER.
Er is tevens een korte film over Nederland die te downloaden is via de website van TKI.

Vragen en/of opmerkingen naar aanleiding van de pitches

De heer *Wijnhoven* doet de oproep om te zorgen voor draagvlak van burgers langs de kust. Het zou goed zijn wanneer de sector zich meer manifesteert in het debat.

De heer *Van Zuijlen* trekt zich de oproep zeer aan. Het punt is dat er nog geen probleemeigenaar is omdat nog niet bekend is wie het park voor de Nederlandse kust gaat bouwen. De overheid is in ieder geval voor een deel projectontwikkelaar. Spreker is het ermee eens dat de discussie in goede banen moet worden geleid.

Mevrouw *Bos* vraagt of de kosten van de factor arbeid geen rol spelen bij de reductie. Er kan dus een reductie zijn van 40 procent zonder dat de arbeid goedkoper is geworden. De FNV is bang dat de offshore Wind op Zee ten koste gaat van de arbeidsvoorwaarden van personeel dat daar in dienst is. Daartegenover staat dat Wind op Zee ook groei in werkgelegenheid oplevert. Dat zou een extra argument zijn voor Wind op Zee als interessante optie.

Volgens de heer *Van Zuijlen* is de verwachting dat de werkgelegenheid in Nederland zal groeien (16.000 vaste arbeidskrachten). Dan is er nog niet eens gekeken naar alle spin offs. De focus ligt niet op de reductie van arbeidskosten. De uitdaging is juist om voldoende mensen te krijgen en de focus ligt daarbij op het opleiden van mensen. Daarover vindt continue overleg plaats met Hogescholen en Universiteiten. Vanuit de andere off shore sectoren komt veel aanbod. Toch is er een enorm tekort. Er is veel aandacht voor gezondheid en veiligheid want dat is de kern van het werk op zee en van windenergie op zee. Spreker ziet geen druk op lonen omdat er veel vraag en urgentie is. Het is wellicht wel goed om daar eens verder over te praten.

De *voorzitter* dankt de heren voor de pitches.

5. Rondvraag en sluiting

De heer *Koelmeijer* vraagt aandacht voor een symposium dat ECN en PBL organiseren dat op 11 maart plaats vindt met als titel: *Hoogste Tijd voor de Lange Termijn*. Er ligt een uitnodiging voor geïnteresseerden.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de *voorzitter* onder dankzegging aan de aanwezigen de vergadering om 13.00 uur.